

הסתרת מידע בשידוכים

סיכום הדברים מהלימוד עד כה

א. איסור שקר:

אסור לרמות או לשקר או להעלים מידע בשום נושא, כולל בענייני שידוכים. בהסתרת מידע עוברים על איסור אונאה – "ולא תזנו איש את עמיתו". באמירת שקר עוברים גם על איסור "לא תשקרו".

גם אם נכריע שאין דין 'אונאה' באדם מפני שהוקש לקרקעות (מגילה כג, ב), ולכן המקח לא בטל, בכל זאת איסור אונאה קיים בכל מקרה, כיוון שדין אונאה שלא קיים באדם הוא באונאת ממון, והאיסור כאן הוא באונאת דברים:

סמ"ע שו"ע חו"מ הלכות אונאה ומקח טעות סימן רכז סעיף כט

[מ] כגון שמכר לו אחד יותר משנים. פירוש, דבר ששהו דינר אחד מכרו ביותר משני דינרין, דהיינו יותר מפלגא. ודע דמורש"ל ז"ל [בחיידושו לטור] כתב דאף דאיתמעטו הני מדין אונאה, מ"מ לא גרעי מאונאת דברים וגניבת דעת, ובכלל לא תזנו איש את אחיו הן וכמו שיתבאר ריש סימן רכ"ח, אם לא שהמוכר בעצמו לא ידע מאונאתו:

בכל מקרה, דין מקח טעות מחמת מום, קיים גם בקרקעות ובעבדים:

שו"ע חו"מ הלכות אונאה ומקח טעות סימן רלב סעיף ג

המוכר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלים, ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח, מחזירו אפילו לאחר כמה שנים, שזה מקח טעות הוא, והוא שלא ישתמש במקח אחר שידע במום. אבל אם נשתמש בו אחר שראה המום, ה"ז מחל ואינו יכול להחזיר.

ב. הגדרת 'מום':

הגדרת מום - מום שנחשב בעיני העם כפוגם במקח, ובמקרה שלנו - בשידוך. כלומר, יש להתחשב בכך שמום נמדד לא רק באופן אובייקטיבי אלא גם לפי מה שנחשב מום בעיני הציבור.

הרב יצחק זילברשטיין הגדיר זאת על פי הרמב"ם בהלכות מכירה - "לא הרבנים ולא הרופאים מחליטים אלא הציבור":

משנה תורה לרמב"ם, הלכות מכירה פרק טו, ה

כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזיר בו מקח זה - מחזירין, וכל שהסכימו עליו שאינו מום, היה זה אינו מחזיר בו אלא אם פירש, שכל הנושא ונותן סתם על מנהג המדינה הוא סומך.

מצוות לא תעמוד על דם רעך

מצווה גדולה מן התורה להציל אדם שנמצא בסכנה. שכן מצווים אנחנו להשיב לאדם חפץ שאבד לו, שאמר (דברים כב, ג): "קשבתו לו", על אחת כמה וכמה שאת נפשו אנו צריכים להשיב לו ולהצילו. וכן נלמדת המצווה מן הפסוק (ויקרא יט, טו): "לא תעמד על דם רעך", וכפי שאמר חז"ל (מכילתא, ע"א): מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר, או שחיה רעה גוררתו ועומדת לטרפו, או שסיטיס באים עליו להורגו, מניין שהוא חייב להצילו? תלמוד לומר: "לא תעמד על דם רעך".

כלומר, בנוסף למצווה היסודית "ואהבתי לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח), שעליה אמר רב עקיבא שהיא כולל גדול בתורה, ומוכן שהיא כוללת בתוכה את כל החיים הטובים שצריכים לשרוד בין אדם לחבירו. בנוסף לכך פרטה התורה עוד ציווי, "לא תעמד על דם רעך". לא מספיק לחייך אל החבר, ולפעמים אף לעזור לו, כשיש זמן... אלא קובעת התורה, שיש לאדם אחריות וערבות כלפי חברו. שאם חברו נמצא בצרה, חובה עליו לקום לעזרתו. ולא לחסוך במאמצים ובממון בעת הצלת החבר.

אם אכן נבהה כך, ונרגיש בלבנו את הערבות ההדדית שבין כל ישראל, ללא ספק החברה שנקיים כאן, תהיה מגובשת ומלוכדת יותר, ותוכל להתמודד עם האתגרים הגדולים מבית ומחוץ.

האחריות המוטלת על האדם לברר מראש על בן הזוג המוצע:

א. מותר וראוי לכל אדם לברר פרטים על בן הזוג המוצע לו, כדי לנסות לדעת מראש אם יש טעם בכלל להיפגש עם האדם המוצע לו, וכדי למנוע נזק או מפח נפש.

ב. ברור שצריך שהבירור יהיה ענייני, תכליתי וממוקד, תוך שמירה על הלכות לשון הרע ורכילות.

ג. יש לשאול רק בני אדם מהימנים, זהירים בדבריהם, שמכירים את האדם שעליו מבררים.

ד. כשאדם מקבל מידע, צריך לדעת להבדיל בבירור בין העובדות לבין הפרשנות של המספר.

ה. המברר צריך לדעת שיש מונחים שמשמעותם עשויה להשתנות מאדם לאדם, ולכן הוא צריך לברר בדיוק מה כוונתו של המספר.

לשון הרע ורכילות

גם מצד הלכות 'לשון הרע' אין להימנע מלספר על פרטים בעייתיים:

חפץ חיים, הלכות איסורי רכילות כלל ט עיור שלישי סעיף ו, ובבאר מים חיים שם סק"ז
אם החיסרון הוא מצד חולי גופו, והפחתו אינו מכיר אותו מצד שהוא דבר פנימי אשר לא נגלה לכל, פשוט הוא שאין על המגלה עניין זה חשש איסור רכילות, אפילו אם הצד השני אינו שואלו בעניין זה.

פתחי תשובה על שלחן ערוך, אורח חיים, סימן קנז

כל ספרי המוסר מרעישים העולם על עוון לשון הרע, ואני מרעיש העולם להיפך. עון גדול מזה וגם הוא מצוי יותר, והוא מניעת עצמו מלדבר במקום שנוצר להציל עשוק מיד עושקו וכו'... וכן בעניין שידוך והוא יודע שהוא איש רע ובליעל רוע להתחתן עמו, כולם בכלל השבת גופן וממונן.

שו"ת משנה הלכות, חלק יב סימן רעח

ונראה דהטעם שכיון שבא לשאול עצה ממך אם זה מקח טוב חייב אתה להגיד לו עצה הגונה לו, הגם שלאחר זה יגרום שלא יוכל למכור מקחו, מכל מקום אתה חייב לדאוג על הלוואה ששואל עצתך וסומך עליך, וצריך להגיד לו מה שטוב לו, ואין אתה צריך לדאוג עכשיו רק עם השואל ולהשיבו לפי דעתך. וזה קודם שלקח ובא להתייעץ אתך ויסמוך עליך. אבל אם משהו הלך וקנה חפץ ולקח מקח רע לעצמו בלי עצתך, ולאחר המעשה בא ומראה לך המקח, ואתה מכיר בו שאינו שוה אפילו חציו, מכל מקום אם תאמר לו שהוא לא יציל הרי רק לצערך באת אם תבזנן, ולכן ישבחתו, שעל כל פנים על ידי לא יצטער חבירו.

והכי נמי כן הוא לענין נישואין, שמחלקין בין בא לשאול עצה על האירוס או בשמחת חתן. דוודאי לאחר שכבר נשא, מרקד ומזמר 'לה נאה וחסודה', שהרי כבר קנה מקחו. אבל כשאדם הולך לקנות המקח ומבקש עצתך, אז עליך להגיד לו מה שהוא מבקש, אם הוא לדעתך מקח טוב או מקח רע. ואין זה ענין של דלטורין או לשון הרע על השני כיון ששואל אותך.

מסירת מידע לשם נישואין:

אין איסור במסירת מידע לשם נישואין, שהרי הוא מספר לתועלת העניין ולא לשם לשון הרע ורכילות.

הוכחה לכך ניתן להביא מהגמרא הקובעת שאין מקח טעות במומים כסתור אצל אישה במקום שיש בו כית מרחץ ציבורי:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף עה עמוד א

מתני'. היו בה מומין ועודה בבית אביה - האב צריך להביא ראייה שמשנתאסרה היו בה מומין הללו, ונסתחפה שדוה, נכנסה לרשות הבעל - הבעל צריך להביא ראייה שעד שלא נתאסרה היו בה מומין אלו, והיה מקחו מקח טעות, דברי ר"מ; וחכמים אומרים: במה דברים אמורים - במומין שבסתור, אבל במומין שבגלוי - אינם יכול לטעון. ואם יש מרחץ באותה העיר - אף מומין שבסתור אינו יכול לטעון, מפני שהוא בודקה בקרובותיו.

ההנחה היא שהחתן יכול לבדוק את האישה על ידי קרובותיו הרוחצות במרחץ, ולכן יהיה מידע מראש למומים אלו, ומשמע לכאורה שיש היתר גמור לספר על מומים ופגמים שיש אצל אחד מבני הזוג לצד השני.

מכאן הוכיח בשו"ת משנה הלכות (חלק יב סימן רעה) שמותר לספר ואין בזה איסור לשון הרע.

למרות שאפשר לטעון כנגד הוכחה זו שאין כאן היתר אלא שסמכו חייל על דרך העולם לספר פרטים כאלה אף על פי שאין זו הנהגה המותרת מצד עיקר הדיון.

מובן מאליו שגם כשאדם מספר על בעיות ופגמים, צריך לספר בזהירות, בדיוק ובאחריות, מתוך שיקול דעת של תועלת העניין, ובכפוף להלכות לשון הרע ורכילות.

חפץ חיים, באר מים חיים, שם סעיף קטן ה; ח

ומפני שקלקול יותר מצוי בעניינים אלו, לכן אחזור הפרטים שצריך לשים לב אליהם (לפני שאדם יתיר לעצמו לספר):

שיתברר אצלו מתחילה כי דבר זה הוא בכלל חולי הגוף, לאפוקי אם הוא חלוש בטבעו, אינו בכלל חולי.

שלא ינדיל את עניין המחלה יותר ממה שהיא.

שיכוון לתועלת המחונן ולא מצד שנאת החתן, ובוזה הפרט נכלל עוד עניין אחר, שיתבונן מתחילה אם תבוא תועלת מדיבורו, לאפוקי אם הוא משער שלא ישמע לו וישתדך בין כה וכה.

וכל זה רק קודם שנשתדך עמו, אבל אחר שנשתדך אסור לדבר מזה העניין כלל, כי מסתמא נתרצה לזה מאיזה טעם שהיה לו.

האם בשידוכים יש היתר להסתיר מידע?

יבמות מה, א

ההוא דאתא לקמיה דרב, אמר ליה: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, מהו? אמר לו: הולד כשר; אמר ליה: הב לי ברתך! לא יהיבנא לך. אמר שימי בר חייה לרב, אמרי אינשי: גמלא במדי אקבא רקדא, הא קבא והא גמלא והא מדי ולא רקדא? אמר ליה: אי ניהוי כיהושע בן נון, לא יהיבנא ליה ברתי. אמר ליה: אי הוה כיהושע בן נון, אי מר לא יהיב ליה - אחריני יהיב ליה, האי, אי מר לא יהיב ליה - אחריני לא יהיב ליה... ואף רב מתנה מורה בה להיתירא, ואף רב יהודה מורה בה להיתירא, דכי אתא לקמיה דרב יהודה, אמר ליה: ויל איטמר, או נסיב בת מינך. וכי אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: או גלי, או נסיב בת מינך.

תרגום ופירוש: אותו אדם (רש"י: שהיה בן גוי מישאליה) שבא לפני רב, אמר לו: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, מהו? אמר לו: הולד כשר. אמר לו: תן לי בתך, אמר לו: לא אתן לך. אמר שימי בר חייה לרב. אמר שימי בר חייה לרב, אמרי אינשי: גמלא במדי אקבא רקדא, הא קבא והא גמלא והא מדי ולא רקדא? אמר ליה: אי ניהוי כיהושע בן נון, לא יהיבנא ליה ברתי. אמר ליה: אי הוה כיהושע בן נון, אי מר לא יהיב ליה - אחריני יהיב ליה, האי, אי מר לא יהיב ליה - אחריני לא יהיב ליה... ואף רב מתנה מורה בה להיתירא, ואף רב יהודה מורה בה להיתירא, דכי אתא לקמיה דרב יהודה, אמר ליה: ויל איטמר, או נסיב בת מינך. וכי אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: או גלי, או נסיב בת מינך.

מתוך עצותיהם של רב יהודה ורבא נראה שהיה מקובל עליהם שבמקום החדש שאליו יגיע אותו בן הגוי מישאליה, יהיה מותר לו להסתיר את המידע הזה מבת זוגו העתידית וממשפחתה.

הם סברו כך למרות שפגם זה נחשב בעיני רבים לפגם משמעותי, שהרי רב לא הסכים לתת לבן הגוי את בתו, ולמרות שהם הניחו שגם אחרים שיוודע להם שהוא בן גוי, לא יתנו לו את בנותיהם.³

האמנם גיבבת דעת שלעולם לא תיוודע - אינה גיבבת דעת?

שו"ת מנחת יצחק חלק ו סימן קלט

... בדדון מי שנשאל אם ליקח לחתן בתו את מי שיוודע עליו דבר עבירה אי מחוייב להגיד בס"ד, ירושלים ע"ה"ק תובב"א עש"ת תשל"ב לפ"ק.

הנה נתעוררתי להביע חו"ד העניה בדבר השכיח למי ששואלים אותו עצות על שידוכין ויש בידיעות שהמדובר ממנו עבר עבירה גדולה בנערותו אם מוכרח לגלות זאת או על כל פנים שלא ליעץ לעשות שידוך זה...

(יב) תבנא לדימא הנראה לענ"ד: דאם שואלים אותו על מי שנודע לו שעבר עבירה גדולה בנערותו, ומאז לא נשמע ממנו מאומה, והוא עוסק בתורה, אין לגלות להשואל, ואם לפי דעת הנשאל הוא שידוך הגון, יכול ליעץ לעשות השידוך.

אבל אם חטא כ"פ, אם לא נתברר שעשה תשובה צריך לגלות להשואל מזה, ואם עשה תשובה עדיין למיחוש מיהא בעי, וצריך לגלות להשואל, אבל יכול לומר לו לעשות השידוך, ואם יודע שכשיגלה לו בודאי לא יעשה השידוך הנכון להשמיט עצמו מליעצו כלום. יצחק יעקב ווייס.

³ על פי תשובת הנצי"ב מוולוז'ין (שו"ת משיב-דבר ח"ב סי' נ) ביאר בספר נשמת אברהם ח"ג סימן ה' סק"ח ע"מ קד' שהצעתם של רב יהודה ורבא לאותו בן גוי מישאליה לגלות למקום אחר ולהסתיר את יחסו, נובעת מכך שבמקום החדש לעולם לא יוודע שאביו היה גוי, ולכן אין בכך גבבת דעת. כאן עולה השאלה האם גבבת דעת שלעולם לא תיוודע היא גבבת דעת או לא.

הסתרת מידע בשידוכים, ותביעת נזיקין בעקבות כך:

השאלה:

זוג צעירים חרדים התחתנו ומלד להם בן. הזוג נקלע למשבר, ואז התגלה לבעל כי לפני הנישואין עברה האישה התעללות מינית, וזו הוסתרה מהרשות וגם מהבעל. יש לציין כי מחקירת הנושא התברר כי הוריה ידעו על ההתעללות, המשדכת ידעה וגם רב הקהילה ידע, ואיש לא טרח לידע את הבעל בטרם הנישואין. האישה רוצה להתגרש, והבעל דורש מכל מי שהסתיר ממנו את המידע לתת את הדין, לרבות האישה שהסתירה את עברה. לדבריו סביר להניח שלו היה נחשף למידע זה, היה במנע מלהתחתן עם האישה, או שהוא היה דורש שזוגותו תעבור טיפול פסיכולוגי. מה הדין בתביעה זו?

כיוון שהתיק טרם כבית דין רבני, הרי הדיינים יכריעו אם יש פה עילה לתביעת נזיקין מהאישה. אנו נפרסם פה את התמונה באופן כללי.

התשובה:

א. ואם על כל דבר צריך לזוזח למשדך?

הרב יואל וד"ר חנה קטן סקרו מגוון של מחלות זכעיות ורפואיות שעלולות להשפיע על חיי בני הזוג, והנו בשאלה אם כותר להסתיר את מידע כזה מהמשדך.

הסתרת מידע בשידוכין/ תוספת סוף, עמ' 47-57.

"היכרות בין בני זוג לקראת נישואין כוללת לא רק התרשמות הדדית ומבחן האם הוא או היא עומדים בציפיות, אלא גם איסוף מידע הכולל בתוכם גם פרטים רפואיים, מחלות או נכונות של בן הזוג [גם זוג לא חזק כל אחד ממרכיבי הזוג, ולא דווקא הדבר שבהם, על להצגת רש"י בארשת ב"ב, אגב [הדס הראשון] ללגום יש בן זוג ולי אין בן זוג, וכוונת לאשה] ואף של קרוביהם. בן זוג הסובל מבעיה רפואית כלשהי נקרע בין החובה המוסרית וההלכתית לפחוס את כל המידע לפני בן זוג, לבין הרצון שלא להפחיד או לחרומו עוד קודם שבן הזוג הצליח לעמוד על שאר תוכניתו ועל מידה מסוימת של התאמה ביניהם.

בדרך כלל מדובר בבעיות רפואיות שאינן נכרות במראה החיצוני, ואין בן הזוג יכול לדעת עליהן לפני הנישואין אם לא מספרים לו עליהן. בדילמה זו מתחבט לא רק בן הזוג הסובל מהבעיה הרפואית, אלא גם אחרים היודעים על אודותיה. עליהם לקחת בחשבון עד כמה משמעותית הבעיה לחיים המשותפים של בני הזוג, ובהתאם לכך האם קיימת חובה לזוזח לבן הזוג על הבעיה לפני הנישואין.

המאמר מתמקד בבעיות גינקולוגיות המשפיעות על פוריות האישה, ועל קשיים בקיום מצות העונה ובמהלך התקין של ההריון. במידה זמנה יש לזוזח בבעיות הקשורות לפוריות הגבר... במאמר תובאנה רק דוגמאות ודעות שונות שמתאמת בעניין. מובן שקיימים הבדלים בין מקרה למקרה, ואין להסיק מאומה למעשה מדוגמאות אלו בלי פסיקה של סמכות הלכתית מקובלת בכל מקרה לגופו.

ברוב המקרים המתוארים להלן מדובר על נשים שמראן החיצוני תקין לחלוטין, או שהבעיה הרפואית שלהן לא אמורה לעורר חשד שקיימת אצלן גם בעיה גינקולוגית שעלולה למנע מכני הזוג פרי בטן, או לפחות להקשות עליהם מאד בהבאת ילדים לעולם. על כן מתעוררת השאלה מהי כמות המידע שאותן נשים חייבות למסור לבן זוג העתיד, ובאיזה שלב, ובאיזה רמה של הסתרת מידע מתעוררת שאלה על תקפות הנישואין."

הסתרת המידע עלולה לפגוע בכך הזוג פגיעה קשה ועלולה להיות נכירה של אונאה ונגבת דעת:

- א. כאמור לעיל: הכרות בין בני זוג לקראת נישואים כוללת לא רק התרשמות הדדית ובחינה האם הוא או היא עומדים בציפיות, אלא גם איסוף מידע הכולל בתוכם פרטים רפואיים על מחלות או נכונות של בן הזוג ואף של קרוביו.
- ב. כשאדם עומד להינשא כדי להקים בית נאמן בישראל, הרי מלבד קיום הציפוי ההלכתי, חיוני ביותר להציב מראש בית כזה על אדני האמת, ולכן ברור שיש לומר את האמת כולה ולא להסתירה.
- ג. שפת אמת ויושר הכרחיים בכל מגעיו של אדם עם הזולת, אך המשמעות העמוקה ביותר היא דווקא בין בני זוג שבונים מערכת של אמון ויושר ביניהם.
- ד. נוסף על המחויבות ההלכתית והמוסרית, יש להתנהגות כזאת גם משמעות מעשית ביותר: גילויים מאוחרים של אמת שהוסתרה עלולים לערער את האמון בין בני הזוג מעבר למשמעותם הספציפית של הפרטים שהוסתרו, עלולה להיווצר בעיה חמורה יותר, חלילה, עד כדי אווירה של משבר ותוסר אמון כללי מצד בן הזוג שעלול להרגיש פגוע מאוד עקב הסתרת מידע ממנו.
- ה. לכן גם באופן עקרוני וגם מבחינה מעשית חשוב וחינוכי לומר את האמת. בני אדם מסוגלים לעתים להתמודד עם בעיות של בן הזוג שלהם, אך עלולים להתקשות בקבלת אי אמירת אמת, העלולה להתפרש כתוסר יושר כללי.

אונאה, לפני עיוור ולא תעמוד על דם העין:

על פניו ברור לכאורה שאין מקום לרמות ולשקר בכל נושא, והוא הדין בענייני שידוכים. הדברים מפורשים כמשהו הקובעת שאסור למוכר להטעות את הקונה כדי ליצור אצלו רושם מטעה, וכך נפסק בשו"ע:

דקרא כה, יו

"וכלא דנלו איש את קמיתו ויד את מאכליקי כי אמי דל אכלתים"

דקרא יט, יא

"וכלא תכונעו וכלא תשקרו איש בלמיתו"

משנה בבבא מעיעא ט, א: שלחו ערוך, וזוהן משפט, רבז, ט
 "אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים"

ספר חסידים לרבי יחזקיה וחסיד, מהזרת מרגליות, סימן תקנ

לא יכסה אדם פום בני ביתו. אם צריכים בניו או קרוביו להזדווג, אם יש להם חולי שאילו היו יודעים אותם המזדווגים עמהם אותו חולי, לא היו מזדווגים - גילה להם, פן יאמרו קידושי מעוות היו. אלא יפרידם, ולא יהיו ברע יחודיו.

1 ב"מ ס ע"א ואפילו אם אין אונאה באדם ואז המקח לא בטל, הרי יש איסור אונאה (סמ"ע ח"מ סי' רכז, ס"ק סא).

המדובר הוא לא רק על הטעיה שבין סוכר לקונה, אלא על כל סוג הטעיה שהוא, כמו שכתב הרמב"ם:

משנה תורה לרמב"ם, הלכות דעות פרק ב, 1
 אסור לאדם להודיע עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא ידיה אחד בפה ואחר בלב, אלא תוכו כרו, והענין שבלב הוא הדבר שבפה; ואסור לגנוב דעת הבריות... ואפילו מילה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון ולב סדור מכל עמל הדעות.

שם, הלכות מכירה פרק יח, א
 אסור לרמות את בני אדם במסקה וממכר או לגנוב את דעתם... היה יודע שיש בממכרו מום, יודיעו ללוקח, ואפילו לגנוב דעת הבריות בדברים אסור.

כנוסף לחובת בני הזוג שלא לרמות זה את זה, יש גם חובה לאחרים למנוע את העוול הנעשה בפניהם. וכך כתב הרמב"ם:

משנה תורה לרמב"ם, הלכות רוצח פרק יב, סעיף יד
 "כל המכשיל עיורו בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת... דרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: וּלְפָנַי עֵוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשְׁלִי - הבא ליסול סמך עצה תן לו עצה והזונת לו."

הדברים נוגעים גם כלפי מי שרואה את העוול מן הצד, וכמו שכתב הרמב"ם כענין איסור "לא תעמוד על דם רעך":

משנה תורה לרמב"ם, הלכות רוצח פרק א, סעיף יד
 "כל חסכול להציל ולא הציל... וכל כיוצא בדברים אלו, העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך - כל פה שמומנים."

הלכות ילפני עיווריו ולא תעמוד על דם רעך חלות אפוא לא רק על הצד המטעה, אלא על כל יצד שלישי שיוזע מהענין המדובר ויכול למנוע את הסק הצפוי, בין אם התבקש להתערב כענין ובין אם לא.

אכן, יש להביא בחשבון את העובדה שלעיתים מדובר בכך זוג שיש להגות שגם אם היה יודע על אודות המום היה יסבך וקיבל.

כעיקר כשמדובר בכך זוג צדיק, שפגמים חיצוניים ואסטיטיות אינם מפריעים לו במיוחד, רמז בעלמא אפשר להזכיר את הגמרא:

מסכת שבת דף ע"ב
 "מעשה באדם אחד שנשא אשה נירמת, ולא הכיר בה עד יום מותה. אמר רבי: בא וראה כמה צנועה אשה זו, שלא הכיר בה בעלה! אמר לו רבי חייא: זו ררכה בכך נשלא לגלות את מופה, אלא כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו."

האם יש חשש בגילוי בעיות רפואיות וכדומה?

1. לעומת זאת: יש חשש שבגילוי בעיות רפואיות הדברים עלולים להתקבל בצורה מוגזמת², במיוחד כיוון ש"אדם קרוב אצל עצמו", ובאופן טבעי רואה בדרך כלל את נגעי הזולת יותר מאשר את נגעיו.

2. כתוצאה מכך עלול בן הזוג להפסיק את הקשר, לא בגלל עצם הבעיה אלא בגלל חששות מוגזמים שאין בהם ממש. ייתכן מצב, שבו אדם יכיר תחילה את בן הזוג ורק אז הוא יסכים לקבל עליו את מגבלותיו הרפואיות, כיוון שכבר הכיר את התכונות החיוביות שלו; גילוי מוקדם של הבעיות הרפואיות עלול לסתום את הגולל על האפשרות לקשר כזה, עוד קודם שניתן לו סיכוי הולם.

3. אם כן: אדם הסובל מבעיה רפואית כלשהי עלול להיקרע בין החובה המוסרית וההלכתית לפרסו את כל המידע לפני בן הזוג, לבין הרצון שלא להפחיד או לדחות עוד קודם שכן הזוג הצליח לעמוד על שאר תכונותיו ועל מידה מסוימת של התאמה ביניהם. בדרך כלל מדובר בבעיות רפואיות שאינן ניכרות במראה החיצוני, ובן הזוג לא יכול לדעת עליהן לפני הנישואים אם לא מגלים לו אותן.

4. בדילמה זו מתלבט לא רק בן הזוג הסובל מבעיה רפואית או משפחתית, אלא גם אחרים היודעים אודותיה. בהתלבטות כזאת עליהם להביא בחשבון עד כמה עלולה הבעיה להשפיע על החיים המשותפים של בני הזוג, ובהתאם לכך לברר האם קיימת חובה לדווח לבן הזוג על הבעיה לפני הנישואים.

5. דברים אלו נכונים, על אחת כמה וכמה, לגבי שדכנים. השאלות שיש להתמודד עמן הן: האם לספר; איזה מידע יש למסור לבן הזוג המוצע; באיזה שלב; וכיצד ינהג צד שלישי המודע לפרטים שכן הזוג המוצע לא יודע.

6. עיקר מטרת הלימוד שלפנינו היא עניינים רפואיים הקשורים בשדוכים. אך מטבע הדברים, תוך כדי הדיון, תובאנה גם הדרכות כלליות.

² גיל המשדוכים - ברור שהמשדוכים חייבים לספר - זה לזו, וזו לזה - את הגיל האמיתי, הן מצד עצם החובה לאמירת האמת, ובפרט שיש לכך השלכות משמעותיות ביותר על עצם הפרייות וכן על מספר הילדים האפשרי. התלבטות שעלתה בהקשר זה היא כיצד מודדים אמת - לפי האומר או לפי השומע? שאלה שמשאלה מרוקה בת 32: אם תאמר שהיא בת 32, יחשב שהיא בת 35. לעומת זאת, אם תאמר שהיא בת 29 ישערו שהיא בת 32, מה עליה לומר? נשאל על כך הרב זלמן נחמיה גולדברג, וענה: שיתכן שאפשר להשוות לכך את המנהג שהיו מעלים את ערך כספי האישה במזמיה בשליש, וכולם ידעו שהוא מעל הערך האמיתי. אם כן, כאשר מקובל לצין את גיל האישה כנמוך יותר ממה שהוא באמת, ייתכן שיכולה בתחילה להציגו כנמוך יותר על פי המקובל. לעומת זאת, הרב מרדכי אליהו השיב: שאסור לשקר אבל מותר לומר גיל כליי ולא מדויק. הרב אביגדר בבנאל אמר: שצריך לומר את הגיל המדויק, ולהדגיש שזה הגיל המדויק. לדבריו אסור לשנות את הגיל, מפני מה שכתוב בתורה "מדיבר שקר פרסק".